

motor Nabożeństwa do św. Józefa i Św. Rodziny” (1870-73), „Gwiazda Piekarska” (1888-1900), „Głos znad Brynicy” (1925-26); obecnie wychodzą tu – mies. parafialno-sanktuarijny „Z Piekarskich Wież” (od 1994) i „Głos Piekarski” (od 2005); zał. 1996 „Radio Piekary” emituje audycje w gwarze śląskiej i transmituje m.in. niedzielne msze z sanktuarium.

Na terenie P.Ś. znajduje się 8 parafii: wspomniana NMP i św. Bartłomieja Apostoła, Świętej Rodziny (eryg. 1981) oraz włączony do miasta jako jego dzielnice dawne miejscowości: Brzeziny Śląskie, Dąbrówka Wielka, Józefka, Kamień, Kozłowa Góra i Szarlej.

Utworzony 1 III 1923 dekanat P.Ś. obejmuje 11 parafii: 8 w P.Ś., Bytom (św. Stanisława Bpa), Radzionków i Rojce.

R. Rola. *Znaczenie sanktuarium w Piekarach dla religijno-społecznej integracji ludu górnośląskiego. Szóstsetletnia rocznica kościoła i czczenia Najświętszej Maryi Panny w Piekarach, 1303-1903*, Piekary 1903; *Piekary. Pamiątka koronacji cudownego obrazu Matki Boskiej Piekarskiej, która się odbyła dnia 15 sierpnia 1925 roku*, Piekary 1925; KZSP VI z. 12, 2-3, 8-10 (bibliogr.): K. Żydek, *Od Pecare do P.S. Opowieść o dziejach P.Ś.*, Piekary Śląskie 1972; S. Baldy, *Matka Boska Opolska (opis obrazu i dzieje kultu)*, Op 1983, 1984²; J. Pawlik, *Piekary Śląskie*, Wwa 1988; J. Wycisło, *Sanktuarium Matki Bożej w P.Ś. I*, Ka 1991; D. Sieradzka, *Z kart gazet piekarskich*, Kr 1995; E.A. Potempa, *100 lat Kalwarii w P.Ś.*, Ka 1996; J. Wycisło, *W kręgu sanktuarium maryjnego w P.Ś.*, Ka 1997; SzmKa (2005) II 521-552; *Kościół piekarski*, Ka 2006; D. Gacek, *P.Ś. i okolice. Przewodnik historyczno-krajoznawczy*, Piekary Śląskie 2007; J. Górecki, *Z wdzięcznością i błaganiem u Matki Bożej Piekarskiej. Studium historyczno-pastoralne pielgrzymowania do P.Ś.*, Ka 2008.

Joanna Nastalska-Wisnicka

PIEKŁO (hebr. *szeol*, *gehinnom*, aram. *gehinnam*, sanskr. *naraka*, łac. *inferi*, *orcus*, arab. *dżahannam*), kraina umarłych, często lokalizowana w świecie podziemnym lub tzw. zaświatach, będąca miejscem kary dla zmarłych oraz siedzibą → demonów (→ szatan), lub stan wiecznej bądź czasowej pośmiertnej egzystencji → człowieka albo jego → duszy (→ ducha).

I. W CHRZEŚCIJAŃSTWIE – p. jest stanem potępienia wiecznego, wynikającym ze świadomego i dobrowolnego odwrócenia się od Boga; polega na oddzieleniu od Niego i skazaniu się na przebywanie ze zbuntowanymi aniołami i ludźmi; jest więc efektem samodzielnego odrzucenia → odkupienia (→ usprawiedliwienia) i związanego z nim wiecznego zbawienia dokonanego przez Jezusa Chrystusa oraz karą za doczesne złe życie; stanowi synonim męczarni, wiecznej kary i potępienia, stając się całkowitym przeciwieństwem → nieba i → szczęścia; teol. nauka o p. wiąże się z zagadnieniami duszy ludzkiej, szatana, → grzechu (m.in. → grzechu pierworodnego, → grzechu świata, → grzechów wołających o pomstę do nieba), → predestynacji, → śmierci, → sądu szczegółowego, czyszcza, → limbusu, → paruzji, → Sądu Ostatecznego, → zmartwychwstania ciał oraz → widzenia uszczęśliwiającego; jest też przedmiotem refleksji teol. w traktatach dogm., głównie → eschatologii i → soteriologii.

Stanisław Józef Koza

A. W TEOLOGII KATOLICKIEJ – p. określa stan lub miejsce przebywania człowieka z własnej winy wykluczonego z udziału w życiu Bożym; jest ono w krańcowej opozycji do → nieba; ponieważ zbawieniu nadaje się miano życia wiecznego, to p. jako odpadnięcie od niego określa się także śmiercią wieczną.

Prawda o p. należy do orędzia bibl., jest jednak zawarta w nim jedynie wtórnie, gdyż w pierwszym rzędzie *Pismo Święte* głosi zbawienie wieczne człowieka i wskazuje drogę jego osiągnięcia; stąd przesłanie bibl. odnośnie do p. wyraża się gł. w ostrzeżeniu przed realną możliwością wiecznej zraty; w *Ewangeliach* Jezus Chrystus ostrzega przed nią m.in. w zapowiedzi, że nie ujrzą życia wiecznego ci, którzy nie wierzą w Syna Bożego (J 3,36); grzesznik odwrócony całym sobą od Boga nie otrzyma dóbr Królestwa Bożego (kategorie grzeszników, którzy nie mają wstępu do niego podaje Paweł Apostoł w 1 Kor 6,9-10); wykluczenie z Królestwa Bożego i pozbawienie na zawsze udziału w jego radościach stanowi obraz p. zarysowany od strony neg. i przedstawiane jest m.in.

przez utratę życia, o którego zachowanie grzesznicy dbali przesadnie (J 12,25), zatracenie ciała i duszy (Mt 10,28), odtrącenie nieprawych (Mt 7,23), niedopuszczenie do udziału w uciesze eschat. (Mt 25,12), wyrzucenie w miejsce, gdzie będzie płacz i zgrzytanie zębów (Łk 13,28); NT zawiera także teksty mówiące o p. w obrazowych sformułowaniach pozyt.: gehenna ognia (Mt 18,9), piec rozpalony (Mt 13,50), ogień nieugaszony (Mk 9,43), płacz i zgrzytanie zębów (Mt 13,42), robak, który nie umiera (Mk 9,48), ogniste jezioro, gorące siarką (Ap 19,20); wykazują one, że odpadnięcie od Boga stanowi tragedię człowieka i pociąga za sobą nieznośny ból; ogień piekielny jako wyraz stanu potępienia należy jednak rozumieć, podobnie jak ucztę niebieską wyrażającą zbawienie, jako jego całościowe zobrazowanie, a nie wyodrębniony element; wydaje się, że w opisie p. ogień zyskał przewagę, ponieważ zawsze był odbierany jako czynnik sprawiający człowiekowi dotkliwy ból; wg nowotest. autorów ogień spełnia także rolę miejsca, do którego się wrzuca wszystko, co jest puste i niczemu nie służy, np. drzewo bezowocne (Mt 3,10), plewy oddzielone od ziarna (Mt 3,12; Łk 3,17), chwast zaśmiecający pole (Mt 13,30); można z tego wnosić, że ogień nie tyle zapowiada udrękę p., co raczej wskazuje na bezwartościowość ludzkiego życia spędzonego z dala od Boga.

W teologii patryst. p. często było przedmiotem rozważań, zwł. jego wieczność i rodzaje znoszonych w nim kar; do III w. powszechnie przyjmowano bibl. naukę o wieczności p.; jej odmienną interpretację wysunął Orygenes, wg którego kary piekielne mają charakter leczniczy i są ograniczone czasowo; nauka ta stała się, zwł. dla Dydyma Ślepego i Grzegorza z Nysy, punktem wyjścia do głoszenia teorii pojednania z Bogiem wszystkich grzesznych jestestw, łącznie z demonami (→ apokatastaza); z zach. autorów patryst. tylko Ambroży i Ambroży przejawiali przychylność dla tej teorii; zdaniem większości miarodajne było jednak stanowisko Augustyna, opowiadającego się za wiecznym trwaniem kar piekielnych; Ojcowie Kościoła i pisarze kośc. podejmowali także temat natury kar piekielnych, zwł. istoty i działania ognia piekielnego, ujmowanego przez niektórych w sensie literalnym jako ogień materialny, zdolny do zadawania cierpień potępionym grzesznikom (Tertulian, Cyprian, Laktancjusz, Efrem, Cyryl Jeroz., Bazyli Wielki, Grzegorz z Nazjanzu); przeciwko takiemu rozumieniu wystąpił Orygenes, widząc w bibl. ogniu wiecznym jedynie obrazowe wypowiedzenie bolesnej zgrzyoty potępienia; uitożsamienie istoty kary p. z utratą Boga (*poena damni*) utrwaliło stanowisko Jana Chryzostoma i Augustyna, dla których ogień jako czynnik karzący stanowił tylko dodatkową karę zmysłów (*poena sensus*). Starożytne i średniow. wypowiedzi Nauczycielskiego Urzędu Kościoła o p. są nieliczne i obejmują stwierdzenie faktu jego istnienia (symbol *Fides Damasi*, *Atanazjański symbol wiary*, Sobór Later. I i IV), wiecznego trwania (synod w Orange 529 i Konstantynopolu 543, list pap. Innocentego IV *Sub catholica professione* z 6 III 1254) oraz odbywania w nim kary bezpośrednio po śmierci grzesznika (bulla pap. Benedykta XII *Benedictus Deus* z 29 I 1336, Sobór Flor.); o rodzajach kar piekielnych wzmiankuje pap. Innocenty III w liście *Maiores Ecclesiae causa* do Imberta, abpa Arles (DH 780).

Współczesna refleksja teol. odnośnie do p. podejmuje głównie zagadnienia jego powstania i wieczności oraz istoty stanu potępienia; jej podstawą jest zawarta w Objawieniu Bożym i wyznawana przez Kościół prawda, że p. nie wywodzi się z woli Bożej, lecz stanowi sankcję grzechu, który odwraca od Boga i niezgładzony przez pokutę na zawsze utrwała stan odwrócenia; stąd p. można by nazywać nie tyle wieczną karą, ile wiecznym grzechem; jest ono nienaprawialnym stanem oddalenia się od Boga i pustką tworzoną przez to oddalenie, jednak to nie On strąca człowieka do p., lecz sam człowiek skazuje się na bezdenną pustkę, czyli na rozpacz z definitywnie przegranego życia; w tej rozpacz upatruje się istotną karę, zw. karą utraty